

Wprowadzenie do norm PN EN-ISO 19650, części 1-2

Po opublikowaniu norm EN-ISO 19650 w języku angielskim, zgodnie ze zobowiązaniem skierowany do komitetów normalizacji krajów członkowskich CEN dokonano zadań tłumaczenia wersji angielskich na języki narodowe. Opracowanie normy wieloczęściowej 19650 rozpoczynało prace lokalizacji standardów modelowania informacji o obiekcie budowlanym BIM w szeregu krajów. Przy stworzeniu wersji w języku narodowym 19650-1 i 19650-2 praca nad rozdziałem zaraz po spisie treści, czyli terminach i pojęciach często wymagała dodatkowych studiów i wyjaśnienia źródłowego terminu angielskiego i następnie polskiego. Zapisane w normie terminy mają kilku wyrazowe, w większości nawet nie pełnozdanowe, objaśnienie. W wielu krajach po wydrukowaniu wersji papierowej i/lub rozpoczęciu udostępnienia wersji elektronicznej opracowywano dodatkowe materiały pomagające w przyjęciu normy w języku ojczystym i zastosowaniu jej w budownictwie i architekturze. Jest to ogromne zadanie o potencjale grup zawodowych tych branż, jak i branż współpracujących nad prawidłowym projektowaniem, budowaniem, użytkowaniem, rozbiórką z wykorzystaniem materiałów i elementów budowlanych w ich recyklingu. Niniejszy artykuł został przygotowany dla ułatwienia zrozumienia i zastosowania pierwszych dwóch części norm 19650 i ich podstawowych zasad w projektach BIM. Prowadzenie projektów BIM to dość długofalowy proces, którego rozpoczęcie i rozwój nie są jeszcze w naszym kraju poparte rządowymi rozporządzeniami. Osobiście porównuje proces wprowadzania do używania metodyki BIM do innej technologicznej zmiany, jaką było stosowanie języka informatycznego HTML. Pamiętam, że podobnie jak dzisiaj, na przełomie lat 80'/90'-tych jakże przeważające były opinie, że "HTML się do niczego nie nada", "w wojsku amerykańskim mogą sobie testować, ale nas to ogóle nie dotyczy". I cóż się stało? Gdzie się nie obrócisz dzisiaj HTML jest blisko, w ręku i smartfonie każdego. Zaprawdę nie można potwierdzić, że nie jest używany.

Niniejsze opracowanie wyjaśnia główne terminy zawarte w normach 1, 2 z serii EN-ISO 19650 oraz przedstawia propozycję dostosowania terminów do sektora budowlanego w Polsce, a także podmiotów tworzących łańcuchy wartości i łańcuchy dostaw. Standaryzacja procesów powstania, przepływu i zarządzania informacją pozwoli na wykorzystanie potencjału BIM poprzez współpracę. Dlatego przyjęcie tych standardów jest ważne, bo upraszcza komunikację i otwiera możliwości cyfryzacji.

W Załączniku znajduje się słowniczek z tłumaczeniami głównych pojęć używanych w standardach objętych niniejszym dokumentem. Tłumaczenia te są adaptacją oryginalnej terminologii angielskiej do warunków lokalnych w Polsce, z poszanowaniem kryteriów tłumaczenia ustanowionych przez PKN. Pojęcia, które są częścią tego tłumaczenia, pojawiają się w tekście kursywą. Ponadto, aby ułatwić powiązanie tego tekstu z normą, rozdział i punkt normy, do którego się odnosi, jest wskazany w całym dokumencie.

Treść niniejszego dokumentu służy wyłącznie do celów informacyjnych i orientacyjnych. Została ona utworzona dla polskiego czytelnika w wykorzystaniem materiałów opracowanych przez BuildingSMART Hiszpania: *Introducción a la serie EN ISO 19650, Revision Mayo 2021* - <https://www.buildingsmart.es/recursos/en-iso-19650>. W przypadku użycia jakichkolwiek informacji

w niniejszym dokumencie, na przykład rozumianych jako inne teksty, zdjęcia, grafiki, obrazy i ikony, w całości lub w części, należy wyraźnie podać źródło i datę publikacji. Prawa autorskie do informacji zawartych w dokumencie należą do *buildingSMART Oddział Hiszpania*. Materiał jest opublikowany tuż po publikacji obu norm przez Polski Komitet Normalizacji PN EN-ISO 19650-1:2020-02P w lipcu 2023 roku oraz PN EN-ISO 19650-2:2020-02P w styczniu 2024 roku.

WSTĘP

CEL NINIEJSZEGO ARYTUŁU

Komitet techniczny KT 232 GP2 (BIM) Polskiego Komitetu Normalizacyjnego PKN wykonał zadanie tłumaczenia tekstów angielskich na język polski, który ułatwia zrozumienie standardów PN EN-ISO 19650-1:2020-02P. Za przykładem hiszpańskim gdzie osiągnięto duże zainteresowanie i efekty we wdrożeniu standardów w projektach BIM i służenia polskiej branży budowlanej opracowano niniejsze "Wprowadzenie do norm BIM 19650 część -1 i -2".

Niniejszy tekst wyjaśnia główne pojęcia zawarte w części 1 i 2 PN EN-ISO 19650. Przedstawiona jest propozycja dostosowania ich do polskiego sektora gospodarki budowlanej, jak również do podmiotów łączących interesariuszy cyfryzacji budownictwa. Standaryzacja procesów rozwoju i zarządzania informacją budowlaną pozwoli na osiągnięcie potencjału BIM poprzez pracę zespołową. BIM realizowany jest poprzez wspólną pracę. BuildingSMART Polska promuje przyjęcie standardów openBIM. Dokument opisuje ogólne sytuacje związane z wdrażaniem norm PN EN-ISO 19650, ale nie wchodzi w szczegóły dotyczące aktywów, organizacji (biuro projektów, facility management, główny wykonawca, poddostawca) lub projektu (muzeum, autostrada, linia szybkich kolei, most czy szpital). W celu uproszczenia stosowania akronimów, w niniejszym dokumencie przyjęliśmy podejście polegające na tłumaczeniu znaczenia terminów, ale z zachowaniem akronimu w języku angielskim. Na przykład Common Data Environment (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.15), jest tłumaczone jako *Wspólne Środowisko Danych*, przy zachowaniu akronimu (CDE), lub BIM Execution Plan (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.17) jako *Plan Wykonania BIM* z akronimem (BEP).

Terminologia z tłumaczeniem na język polski terminów stosowanych w normach objętych niniejszym dokumentem znajduje się w Załączniku. Tłumaczenie jest dostosowaniem oryginalnej terminologii angielskiej do praktyki budowlanej w Polsce, z nadrzędnym znaczeniem zgodności redakcyjnej z europejskim komitetem normalizacji CEN i polskim PKN. Ponadto, aby ułatwić związek niniejszego tekstu z normą podawany jest punkt normy, do którego następuje odniesienie.

CELE NORM PN EN-ISO 19650

Metodyka BIM zakłada, że współpraca pomiędzy uczestnikami zaangażowanymi w inwestycje budowlane i zarządzanie aktywami są niezbędne dla ich efektywnego rozwoju i eksploatacji. Normy PN EN-ISO 19650 to zestaw ogólnościatowych norm, które określają ramy, zasady i wymagania dotyczące pozyskiwania, wykorzystywania i zarządzania informacjami w inwestycjach i aktywach, zarówno budowlanych, jak i innych, w całym ich cyklu życia, i są przeznaczone głównie dla:

- Podmiotów uczestniczących w etapach projektowania, budowy z oddaniem do użytku wybudowanych aktywów, które w niniejszym dokumencie i zgodnie z ISO nazywamy *fazą realizacji* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.11).

- Podmioty zaangażowane w działania związane z zarządzaniem aktywami, w tym użytkowaniem i utrzymaniem, rozbiórką i recyklingiem, które w niniejszym dokumencie i zgodnie z ISO określane są jako *faza użytkowania* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.12).

Normy PN EN-ISO 19650 składają się z zestawu dokumentów - części:

- PN EN-ISO 19650-1 określa zalecane koncepcje i zasady dla procesów z zarządzaniem informacjami w całym cyklu życia każdego ze *składników aktywów* lub aktywów (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.8) (majątku),
- PN EN-ISO 19650-2 określa procesy modelowania informacji o obiekcie budowlanym i zarządzanie informacjami w *fazie realizacji*,
- PN EN-ISO 19650-3 określa procesy modelowania informacji o obiekcie budowlanym i zarządzanie informacjami w *fazie użytkowania*,
- PN EN-ISO 19650-4 przedstawia szczegółowy proces i kryteria dla dokonania wymiany informacji, aby zapewnić jakość wynikowego modelu informacyjnego inwestycji lub majątku.
- PN EN-ISO 19650-5 ustanawia wymagania dotyczące bezpieczeństwa danych i informacji,
- PN EN-ISO 19650-6 ustanawia wymagania dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa interesariuszy w całym cyklu życia obiektu budowlanego.

Norma 19650-6 jest jeszcze opracowywana przez komitet TC 442 CEN/CENLEC.

Normy PN EN-ISO 19650 mają zastosowanie do inwestycji o dowolnej wielkości i stopniu złożoności, ale zaleca się, aby szczegółowość była proporcjonalna i właściwa. Należy to uwzględnić zwłaszcza w przypadku małych aktywów i projektów oraz gdy zaangażowane podmioty to małe i średnie przedsiębiorstwa.

MODELOWANIE INFORMACJI O OBIEKCIE BUDOWLANYM (BIM) ZGODNIE Z PN EN-ISO 19650

Modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.14) to wykorzystanie modelu informacyjnego (wspólnej cyfrowej reprezentacji) wybudowanych lub budowanych *aktywów* w celu ułatwienia planowania procesów projektowania, budowy i użytkowania oraz stanowią wiarygodną podstawę do podejmowania decyzji (Rys.1).

Właściwe zastosowanie norm PN EN-ISO 19650 skutkuje:

- analizą czy ilość i jakość opracowanych informacji jest wystarczająca do zaspokojenia zdefiniowanych potrzeb,
- określeniem *poziomu potrzeby informacyjnej* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.16) organizacji, inwestora lub właściciela aktywów, jak również metod, procesów, harmonogramów i protokołów tworzenia i weryfikacji informacji (patrz EN-ISO 7817),
- realizacją dostarczenia i wymiany informacji pomiędzy różnymi podmiotami zaangażowanymi w każdym etapie *cyklu życia budynku* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.10), zwłaszcza podczas ich przekazania zleciennodawcy przez zleciennobiorcę (odbiór przez inwestora od wykonawcy, pomiędzy *fazą realizacji* i *fazą użytkowania*).

Rysunek 1. Ogólny schemat rozwoju informacji wg PN EN-ISO 19650-1

ZASADY OGÓLNE NORM PN EN-ISO 19650

KOGO DOTYCZĄ NORMY PN EN-ISO 19650?

Normy PN EN-ISO 19650 mają zastosowanie do wszystkich podmiotów zaangażowanych w różne procesy zarządzania informacją i działania systemu informacyjnego w całym *cyklu życia aktywów*. Wszystkie podmioty uczestniczące w łańcuchu dostaw tego procesu (właściciel, deweloper, usługodawca, architekt, inżynier, budowniczy, instalator itp.) sklasyfikowani są jako dwie główne strony zlecenia (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.14):

- *zleceniodawca*
 - *zleceniobiorca*
- (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.3 i pkt. 3.2.4).

Zarządzanie informacją odbywa się w *fazie realizacji* i *fazie użytkowania*:

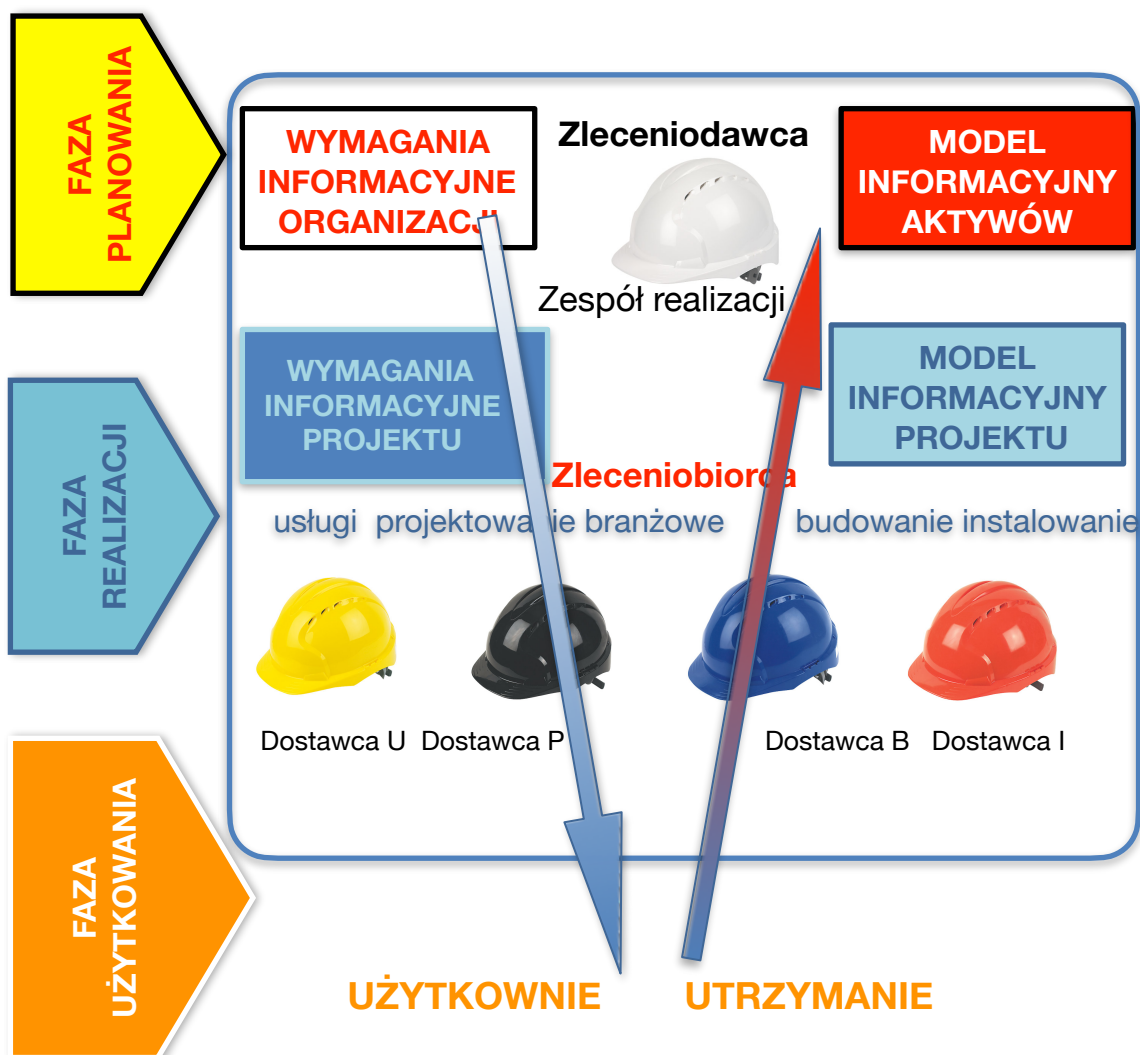
Faza realizacji jest to część cyklu życia, podczas której aktywa są planowane, projektowane, budowane, kończąca się odbiorem (przekazaniem *zleceniodawcy*).

Faza użytkowania to część cyklu życia, podczas której aktywa są użytkowane i utrzymywane, rozpoczynająca się odbiorem (przekazaniem *użytkownikowi*).

Rysunek 2. Związek zarządzania informacjami z innymi systemami zarządzania (patrz PN EN-ISO 19650-1, Rys.3)

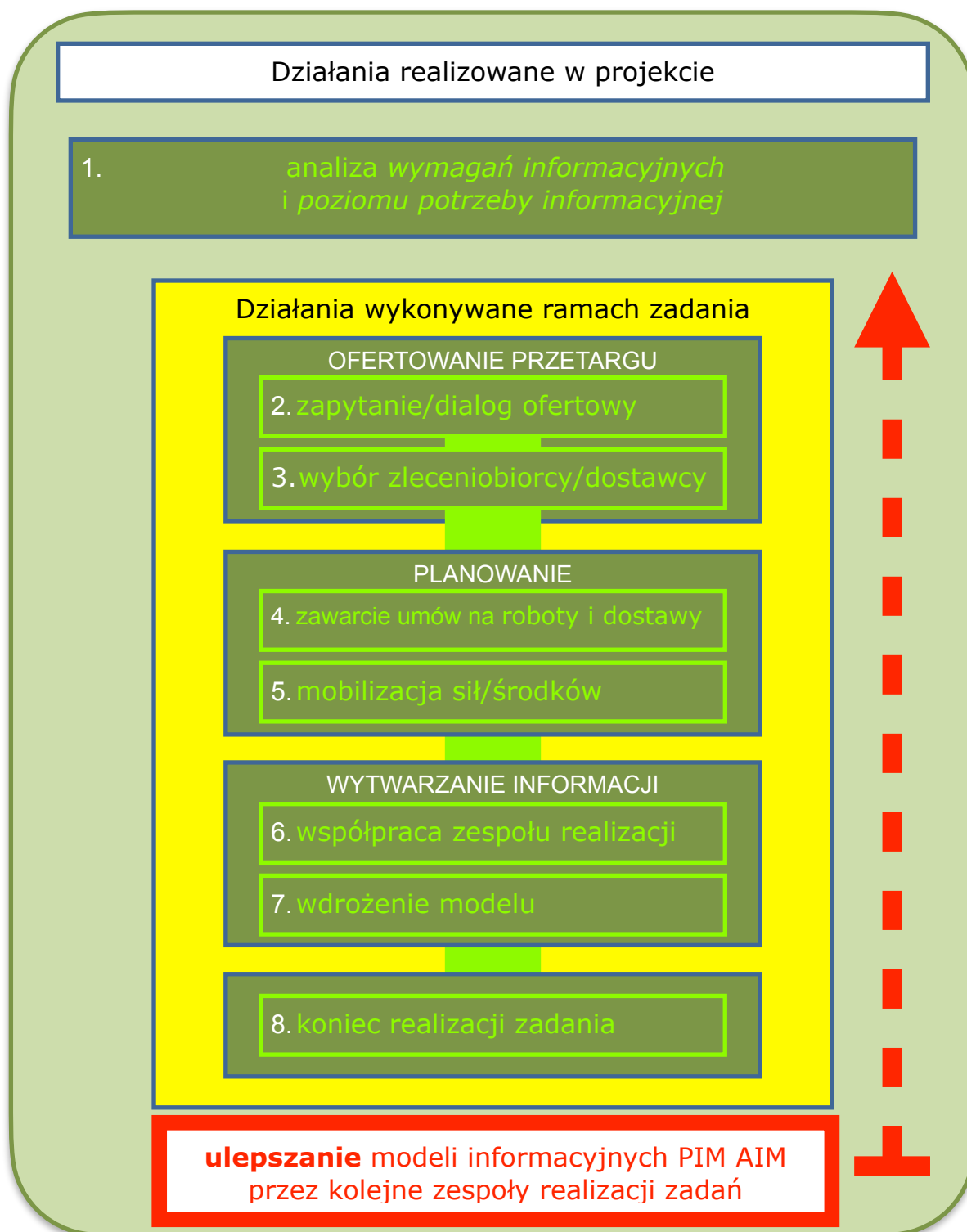
Rysunek 3. Relacje między poszczególnymi stronami zlecenia

Zleceniodawca, we współpracy z głównym zleceniobiorcą zbiera **doświadczenia** zdobyte podczas *fazy realizacji* (planowania, projektowania, budowania) i zapisują je w bazie wiedzy na **potrzeby przyszłych projektów**.

ZASADY ZARZĄDZANIA INFORMACJĄ

Proces zarządzania informacjami (w tym ich wytworzenie i dostarczenie) jest stosowany w całym okresie opracowywania dla każdego *zlecenia*, niezależnie od etapu *cyklu życia* budynku i składa się z szeregu działań przedstawionych na Rys. 3. (patrz PN EN-ISO 19650-2, pkt 4):

Rysunek 4. Zarządzanie informacjami w *fazie realizacji*

Klient (patrz PN EN-ISO 19650-2, pkt 3.2.5) rozpoczyna zarządzanie informacjami w *fazie realizacji*, od przeprowadzenia oceny potrzeb własnych (patrz PN EN-ISO 19650-2, punkt 5.1), zapewniając, że *wymagania informacyjne* (patrz PN EN-ISO

19650-2, pkt. 3.3.2) są jasno określone na początku inwestycji, wraz ze sposobem wdrożenia koncepcji i zasad zarządzania informacjami oraz oczekiwanymi korzyściami.

Wymagania informacyjne (patrz PN EN-ISO 19650-1, punkt 5) są zbiorem specyfikacji o informacjach, które mają być wytworzone, o terminie i sposobie ich wytworzenia i o ich odbiorcach.

Wymagania informacyjne są początkowo określane przez *zleceniodawcę*. Wymagania mogą być rozszerzone o własne wymagania poszczególnych *zleceniobiorców* lub pod-zleceniobiorców / dostawców. Należy zatem podkreślić, że wszystkie strony ponoszą część odpowiedzialności za analizowanie i ulepszenie *wymagań informacyjnych*.

Należy zauważyć, że wymagania mogą być klasyfikowane jako:2

OIR *wymagania informacyjne organizacji* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.3)
Organizational Information Requirements związane z celami organizacji,

AIR *wymagania informacyjne aktywów* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.4)
Asset Information Requirements związane z ich *użytkowaniem*,

PIR *wymagania informacyjne projektu* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.5)
Project Information Requirements związane z jego *realizacją*,

EIR *wymagania wymiany informacji* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.6)
Exchange Information Requirements pomiędzy dwoma stronami *zlecenia*.

Dobrze jest, aby *Zleceniodawca* wyjaśnił główne powody, dla których informacje są wymagane i w ten sposób zapewnił lepsze zrozumienie współpracy, która ma być realizowana.

Ponadto *wymagania informacyjne projektu* są ściśle związane z *poziomem potrzeby informacyjnej* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.16), który powinien być tak określony, aby w wystarczającym stopniu spełniał *wymagania informacyjne*. *Poziom potrzeby informacyjnej* odnosi się zarówno do informacji geometrycznych, alfanumerycznych jak i dokumentów. Opublikowana w 2019 roku europejska norma EN 17412: 2019 stosuje to określenie w wersji angielskiej Level Of Information Need. Zastępująca ją norma ISO 7817 jest obecnie opracowywana przez komitet CEN/CENLEC.

Każdy potencjalny *Zleceniodawca* (np. klient, projektant, wykonawca) musi odpowiedzieć na te *wymagania informacyjne* w składanych ofertach (patrz PN EN-ISO, 19650-2 pkt. 5.3) wraz z *planem wykonania BIM* (BEP), przed zawarciem umowy, wskazując w niej kto, kiedy i jak będzie go opracowywał i jakie informacje spełniają wymagania wstępne (Rys.5).

Na tym rysunku wskazany jest podmiot odpowiedzialny (*zleceniodawca*, strona zlecenia itp.) dla każdego pod-zadania, jak również rodzaj oczekiwanego rezultatu (dokument, ocena itp.). Dodatkowo widać przepływ tych pod-zadań oraz procesy zatwierdzania, którym podlegają.

K - klient, zleceniodawca
Y - zespół zadania
Z - zleceniobiorca, wykonawca
G - grupa robocza
R - zespół realizacji
D - dostawca usług

Działania wykonywane w ramach zadania

1. analiza wymagań informacyjnych i poziomu potrzeby informacyjnej

OFERTOWANIE PRZETARGU

2. zapytanie i dialog ofertowy 3. wybór zleceniobiorcy

Na etapie planowania następuje udzielenie zamówienia, wyznaczenie ról głównego zleceniobiorcy, a wiążący strony plan wykonania BIM (BEP) musi być potwierdzony w porozumieniu z pozostałymi podzleceniobiorcami i oraz zgodnie z wymaganiami informacyjnymi zleceniodawcy.

Następnie główny zleceniobiorca mobilizuje niezbędne zasoby ludzkie i sprzętowe do wykonania zadań (EN ISO 19650-2 5.4 i 5.5).

PLANOWANIE

4. zawarcie umów robót i dostaw 5. mobilizacja sił i środków

Zleceniodawca ustanawia żądania i reguły dotyczące składania ofert przez oferentów oraz kryteria oceny oferty (EN ISO 19650-2 5.2 i 5.3).

Kryteria oceny powinny przede wszystkim uwzględniać:

- zaproponowany przez oferenta plan wykonania BIM (BEP),
- kwalifikacje i umiejętności osób zespołu realizacji oferenta,
- plan mobilizacji niezbędnych sił i środków oferenta,
- ryzyko dostarczenia informacji.

WYTWARZANIE INFORMACJI

6. współpraca zespołu realizacji 7. wdrożenie modelu

Wytwarzanie informacji przez współpracę zespołu realizacji zadania odbywa się w ramach wspólnego środowiska danych (CDE), w którym tworzone są kontenery informacyjne składające się na model informacyjny. Dostarczenie modelu informacyjnego przez głównego zleceniobiorcę do zleceniodawcy podlega powiązanym procesom kontroli jakości i przeglądu, biorąc pod uwagę zdefiniowane rezultaty informacyjne, ich wymagań informacyjnych i poziomu potrzeby informacyjnej każdego z nich. Jeśli przegląd zakończy się pomyślnie, model informacyjny zostaje zaakceptowany przez zleceniodawcę jako informacja wytworzona we Wspólnym Środowisku Danych (CDE). PN EN-ISO 19650-2 5.6 i 5.7).

Zamawiający powinien zweryfikować, czy model informacyjny jest zarchiwizowany we Wspólnym Środowisku Danych (CDE), biorąc pod uwagę, jakie informacje są potrzebne jako część modelu informacyjnego aktywów (AIM) oraz wymagania dotyczące przyszłego dostępu do informacji w fazie operacyjnej. (EN ISO 19650-2 5.8)

8. koniec realizacji zadania

Rysunek 5. Działania wykonywane w ramach zadania według PN EN-ISO 19650-1
Każde z zadań można dalej podzielić na pod-zadania, patrz tabela

Tabela: Zadanie i pod-zadania

1.	analiza wymagań informacyjnych i poziomu potrzeby informacyjnej	wyznaczenie osób odpowiedzialnych za zarządzania informacjami w zadaniu	K	
		a) spełnienie wymagań informacyjnych projektu	K	
		c) ustalenie kamieni milowych realizacji projektu	K	
		d) wyznaczenie standardu informatycznego projektu	K	
		e) ustalenie metod i procedur wytwarzania informacji	K	
		f) ustalenie informacji referencyjnych	K	
		g) ustalenie wspólnego środowiska danych (CDE)	K	
		h) ustalenie protokołu wymiany informacji	K	
2.	zapytanie i dialog ofertowy	a) ustalenie wymagań informacyjnych klienta	K	
		b) zbieranie informacji referencyjnych i wspólnych zasobów informacyjnych	K	
		c) ustalenie wymagań składania ofert i kryteriów oceny	K	
		d) opracowanie informacji o złożonych ofertach	K	
3.	wybór zleceniobiorcy	a) wyznaczenie funkcji i osób odpowiedzialnych za zarządzanie informacjami i modelami	Y	
		b) ustalenie planu wykonania BIM (BEP) dla zespołu realizacji (wszyscy zleceniobiorcy)	Y	
		c) ocena wiedzy i kwalifikacji zespołu zadania	D	
		d) ustalenie umiejętności i doświadczeń zespołu realizacji	Y	
		e) ustalenie planu mobilizacji zespołu realizacji	Y	
		f) ustalenie poziomu ryzyka zadania	Y	
		g) zbieranie informacji o dostawach zespołu realizacji	Y	
4.	zawarcie umów robót i dostaw	a) potwierdzenie planu wykonania BIM (BEP) zespołu realizacji	Z	
		b) ustalenie macierzy odpowiedzialności	Z	
		c) ustalenie wymagań informacyjnych zleceniobiorcy	Z	
		d) ustalenie harmonogramu realizacji zadania	G	
		e) ustalenie programu ogólnego wytwarzania informacji	Z	
		f) zakończenie dokumentów zleceniobiorców	K	
		g) zakończenie dokumentów pod-zleceniobiorców	Z	
5.	mobilizacja sił i środków	a) mobilizacja zasobów	Z	
		b) mobilizacja sprzętu	Z	
		c) testowanie metod i procedur wytwarzania informacji	Z	
6.	współpraca zespołu realizacji	a) sprawdzenie dostępności danych i informacji oraz współdzielonych zasobów	G	
		b) wytwarzanie informacji	G	
		c) przeprowadzenie kontroli jakości	G	
		d) sprawdzenie i potwierdzenie wymiany informacji	G	
		e) sprawdzenie modeli informatycznych	R	
7.	wdrożenie modelu	a) przedstawienie przez zespół realizacji zadania modelu dla zatwierdzenia	P	
		b) przegląd i zatwierdzenie modelu przez zleceniobiorcę	Z	
		c) przedstawienie modelu do zatwierdzenia przez pod-zleceniodawców i dostawców	Z	
		d) przegląd i zatwierdzenie modelu przez klienta	K	
8.	koniec realizacji zadania	a) archiwizowanie modelu informacyjnego projektu (PIM)	K	

zbieranie doświadczeń i zapisywanie w bazie wiedzy dla ulepszenia realizacji kolejnych zadań i przyszłych projektów

Plan wykonania BIM (BEP)

Plan wykonania BIM jest tworzony przez zleceniodawcę dla zespołu realizacji (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.2.6) i powinien zawierać następujące elementy (patrz PN EN-ISO 19650-2, pkt. 5.3.2):

- nazwiska, e-mail, telefon i przygotowanie zawodowe osób, które będą pełniły zadania zarządzania informacjami,
- strategię dostarczania informacji,
- strategię *scalania modeli BIM* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.11),
- macierz odpowiedzialności (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.1.1) opisującą zaangażowanie w zadania, oraz ich realizację lub w dostawę produktów,
- metody i procedury tworzenia informacji o projekcie,
- standardy informacji o projekcie,
- przyjęta infrastruktura technologiczna, (sprzęt i oprogramowanie).

Po zebraniu niezbędnych zasobów (patrz PN EN-ISO 19650-2, pkt. 5.5) określonych w *planie wykonania BIM (BEP)*, rozpoczynają się działania wspólnego wytwarzania informacji (patrz PN EN-ISO 19650-2, pkt. 5.6).

Wspólne środowisko danych (CDE)

Aby móc współpracować, konieczne jest stworzenie *wspólnego środowiska danych (CDE)*. CDE jest uzgodnionym źródłem informacji dla każdego *składnika aktywów* lub składnika majątku, w celu wytworzenia, gromadzenia, zarządzania i dystrybucji każdego *kontenera informacyjnego* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.12) za pomocą ustalonej procedury, (zobacz PN EN-ISO 19650-1, pkt. 12).

Zgodnie z tą procedurą, informacje zawarte w CDE mogą mieć różne statusy:

- *praca w toku* (**WIP**) work in progress .
informacje opracowywane przez zespół koordynacyjny.
- *wspólny* (**S**) share.
informacje z dostępem dla wszystkich uprawnionych.
- *publikuj* (**P**) publish.
informacje dopuszczone do powszechnego użytku.
- *archiwum* (**ARC**) archive.
informacji opublikowane i zarejestrowane.

Za zapewnienie *wspólnego środowiska danych (CDE)* dla każdego projektu odpowiedzialny jest zleceniodawca. Zleceniodawca wykonuje zadania CDE bezpośrednio lub za pośrednictwem osoby trzeciej, np. jednego z podzleceniobiorców. Po wspólnym wytworzeniu informacji następują czynności dostarczenia *modelu informacyjnego* (zob. EN-ISO 19650-2, pkt 5.7).

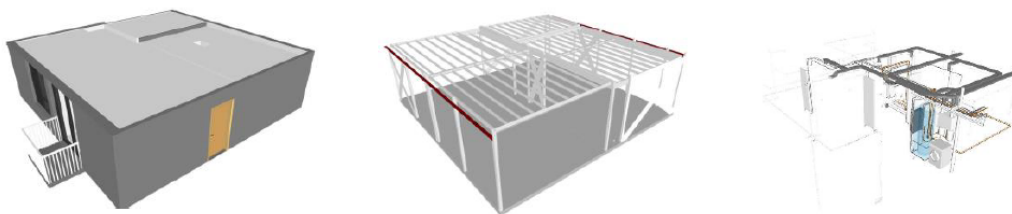
Model informacyjny

Model informacyjny jest zbiorem uporządkowanych informacji

- geometrycznych,
- alfanumerycznych; (właściwości i atrybuty, harmonogramy itp.)
- dokumenty; informacje nieustrukturyzowane (teksty, obrazy, video itp.), które stanowią podstawę podejmowania decyzji.

Zaleca się, aby elementy zawarte w modelu były klasyfikowane według jednego lub kilku systemów klasyfikacji, co ułatwi podejmowanie decyzji. Systemy klasyfikacji służą wyszukiwaniu lub filtrowaniu *informacji* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt 11.3).

Model informacyjny może składać się z zestawu modeli specyficznych dla danej branży lub projektów częściowych (architektura, konstrukcja, instalacje, harmonogramy, kosztorysy, itp. Rys. 6) zorganizowane tak, aby można je było odpowiednio *scalać* (tworzyć model federacyjny) dla ułatwienia współpracy w trakcie *realizacji projektu* (patrz PN EN-ISO 19650-1, pkt 10.4).

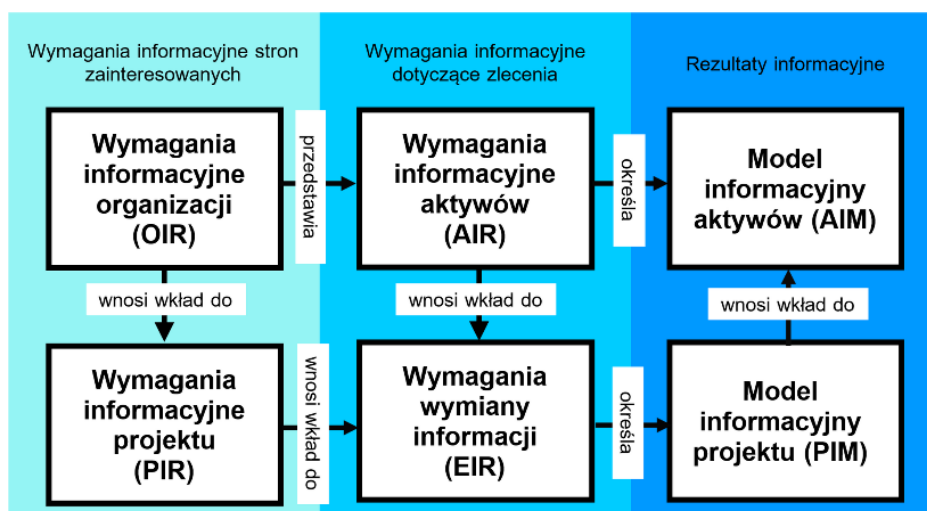
Rysunek 6. Model architektoniczny, model strukturalny i model MEP

Z drugiej strony, *modele informacyjne*, które mogą być uznane za produkty końcowe są klasyfikowane (patrz EN-ISO 19650-1, pkt. 4) jako:

AIM *Model Informacyjny Aktywów* (patrz EN-ISO 19650-1, pkt.3.3.9)
Asset Information Model związany z *fazą użytkowania*.

PIM *Model Informacyjny Projektu* (patrz EN-ISO 19650-1, pkt. 3.3.10)
Project Information Model związany z *fazą realizacji*.

Rys. 7 określa hierarchię *wymagań informacyjnych* w odniesieniu do organizacji, *zlecenia* oraz w odniesieniu do *modeli informacyjnych*.

Rysunek 7. Hierarchia *wymagań informacyjnych* i *rezultatów informacyjnych* według PN EN-ISO 19650-1, rozdział 5

Na koniec *fazy realizacji* i wraz z dostarczeniem modeli sprawozdawczych należy upewnić się, że spełnione zostały wymagania dotyczące sprawozdawczości. Informacje o aktywach zebrane podczas *fazy realizacji* powinny zostać skonsolidowane. Dostarczenie wymaganych informacji dla *fazy użytkowania* zapewni ich przydatność do obsługi oraz utrzymania *aktywów* na etapie zarządzania nieruchomością FM (patrz część trzecia PN EN-ISO 19650-3: *Faza użytkowania*).

- [1] A. Tomana Andrzej, BIM Innowacyjna technologia w budownictwie. Podstawy, standardy, narzędzia. Pierwsza polska monografia na temat BIM. PWB MEDIA, Kraków, 2016.
- [2] Magiera Jacek, BIM dla bezpieczeństwa, czyli najnowszy brytyjski standard PAS 1192-6:2018. Część 1. Geneza i cel. „Builder” R. 22, Nr 6 (251), 2018.
- [3] Magiera Jacek, BIM dla bezpieczeństwa, czyli najnowszy brytyjski standard PAS 1192-6:2018. Część 2. „Builder” R. 22, Nr 9 (254), 2018.
- [4] Magiera Jacek; Wala Kamil; Czaplejewicz Anna, Słownik podstawowych pojęć i terminów norm ISO 19650-1 i 19650-2 – propozycja polskiej terminologii BIM, "Builder", R. 26, Nr 5 (286), 2021.
- [5] Magiera Jacek, Normy BIM europejskiego komitetu normalizacyjnego CEN, "Builder", R. 26, Nr 1 (294), 2022.
- [6] PN-EN ISO 19650-1: 2019-02 - wersja polska: Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacjami za pomocą modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 1: Koncepcje i zasady
- [7] PN-EN ISO 19650-2: **2020-02** - wersja polska Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacjami za pomocą modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 2: Faza realizacji aktywów
- [8] PN-EN ISO 19650-3: 2021-02 - wersja angielska Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacjami za pomocą modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 3: Faza użytkowania aktywów
- [9] PN-EN ISO 19650-4: 2023-02 - wersja angielska Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacjami za pomocą modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 4: Wymiana informacji
- [10] PN-EN ISO 19650-5: 2021-01 - wersja angielska Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowanie informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacjami za pomocą modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 5: Podejście do zarządzania informacjami zorientowane na bezpieczeństwo
- [11] prPN-prEN ISO 19650-6E - uznanie EN za PN Organizacja i digitalizacja informacji o budynkach i budowlach, w tym modelowania informacji o obiekcie budowlanym (BIM) - Zarządzanie informacją przy użyciu modelowania informacji o obiekcie budowlanym - Część 6: Informacje dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa

ZAŁĄCZNIK

TERMINOLOGIA

Słowniczek głównych pojęć używanych w normach 10650 -1 i -2 objętych niniejszym dokumentem, które zostały przetłumaczone jako dostosowanie oryginalnej angielskiej terminologii w UE do realiów sektora w Polsce.

EN [A-Z]	PL
19650 series	norma wieloczęściowa 19650
accept	akceptowanie
acceptance criteria	kryteria akceptacji
activities undertaken during the information planning stage (of each appointment)	działania podczas planowania (dla każdego zlecenia)
activities undertaken during the information production stage (of each appointment)	działania podczas wytworzenia informacji (dla każdego zlecenia)
activities undertaken during the procurement stage (of each appointment)	działania podczas zamawiania (dla każdego zlecenia)
activities undertaken per appointment	działania podczas realizacji zlecenia
activities undertaken per project	działania podczas realizacji projektu
activity	działanie
actor	uczestnik
appointed party	zleceniobiorca
appointing party	zleceniodawca
appointment	zlecenie
approve	autoryzowanie
archive	archiwizowanie
assemble	łączenie
assessment and need	ocena i potrzeba
asset	aktywa [w języku polskim tylko w liczbie mnogiej]
asset information model AIM	model informacyjny aktywów (AIM)
asset information requirement AIR	wymaganie informacyjne aktywów (AIR)
auditing and reporting	sprawdzanie i sprawozdawczość
BIM Execution Plan BEP	Plan Wykonania BIM (BEP)
brief	podstawowe projektowanie
building information modelling BIM	modelowanie informacji o obiekcie budowlanym BIM

EN [A-Z]	PL
capability	zdolność
capacity	wydolność
clarity	czytelność
client	klient
collaboration	współpraca
collaborative production of information	współwytwarzanie informacji
collaborative working	praca zespołowa
collapsed sub-process	podprocess - forma zwinięta
common data environment CDE	wspólne środowisko danych (CDE)
construction	wykonawstwo
construction projects	projekty wykonawcze
construction team	zespół budowlany
create	wytworzenie
decommission	likwidacja
decommission	wyłączenie z użytkowania
delete	usuwanie
delivery	dostarczanie
delivery = design + construction	realizacja=projektowanie+wykonawstwo
delivery of built assets	realizacja aktywów budowlanych
delivery phase	realizacja = projektowanie + wykonawstwo
delivery phase of the assets	projektowanie i wykonywanie aktywów
delivery team	zespół zleceniobiorców
demolition	rozbiórka
design	projektowanie
dismantle	demontaż
disposal	likwidacja / zbycie
encrypt	szyfrowanie
end of life	koniec życia
erase	wymazanie
exchange	wymiana
exchange information requirement EIR	wymaganie wymiany informacji EIR

EN [A-Z]	PL
facility management = operation + maintenace	zarządzanie nieruchomością=użytkowanie + utrzymanie
federated	scalony
federation	scalanie
generate	generowanie
handover	przekazanie do użytkowania
inception	początek
information	informacje - produkt istotnego przetwarzania danych w celu podjęcia decyzji w zarządzaniu
information	informacja [w języku angielskim jest tylko w liczbie pojedynczej]
information cointainer	kontener informacji
information delivery milestone	kluczowy punkt w dostarczaniu informacji
information exchange	wymieniać informacje
information model	model informacyjny
information model delivery information model progressed by subsequent delivery team(s) for each appointment	dostarczanie modelu informacyjnego rozwój modelu informacyjnego przez zespół(y) realizacji (dla kazdego zlecenia)
information requirement	wymagania informacyjne
intended procurement route	zamierzony tryb zamówienia
intended purpose	zamierzony cel
invitation to tender	zapytanie przetargowe
key decision point	kluczowy punkt decyzyjny
leadership and governance	kierownictwo i zarządzanie
level of information need	poziom potrzeby informacyjnej
life cycle	cykl życia
main information delivery plan MIDP	główny plan dostarczania informacji MIDP
maintenance	utrzymanie / serwisowanie
management	zarządzanie
mobilization	mobilizacja
mobilize	mobilizowanie
modelling	modelowanie
modify	zmienianie

EN [A-Z]	PL
named	nazwanie
operation	użytkowanie = eksploatacja - utrzymanie
operator	użytkownik
order	zamawianie
organizational information requirement OIR	wymaganie informacyjne organizacji OIR
plan of work	plan prac
present	przedstawianie
process	procesowanie
procurement	proces zamówienia
project	projekt
project brief	wytyczne
project close-out (end of delivery phase)	zakończenie projektowania i wykonywania oraz przekazanie do użytkowania
project delivery	REALIZACJA PROJEKTU
project information	informacja o projekcie
project information model PIM	model informacyjny projektu PIM
project information requirement PIR	wymaganie informacyjne o projekcie PIR
project plan of work	plan prac budowlanych projektu
project team	zespół projektu
read	odczytanie
recycling	utyliczacja
references	referencje
repair	naprawa
responsibility matrix	macierz odpowiedzialności
responsibility, authority	odpowiedzialność, autorytet
retrive	odzyskanie
review	przeglądanie
risk register	rejestr ryzyka
space	przestrzeń
specify	określanie
status code	kod statusu

EN [A-Z]	PL
store	magazynowanie
task information delivery plan TIDP	zadaniowy plan dostarczania informacji TIDP
task team	zespół zadania
tender response	oferta przetargowa
timing of information delivery	terminowość dostarczania informacji
to work simultaneously	praca równoczesna
transmit	przesyłanie
trigger event	zdarzenie inicjujące
verification	sprawdzanie
versioning	wersjonowanie
write	zapisanie

PL [A-Z]	EN
akceptowanie	accept
aktywa <i>[w języku polskim tylko w liczbie mnogiej]</i>	asset
archiwizowanie	archive
autoryzowanie	approve
cykl życia	life cycle
czytelność	clarity
demontaż	dismantle
dostarczanie	delivery
dostarczanie modelu informacyjnego	information model delivery
działania podczas planowania (dla każdego zlecenia)	activities undertaken during the information planning stage (of each appointment)
działania podczas realizacji projektu	activities undertaken per project
działania podczas realizacji zlecenia	activities undertaken per appointment
działania podczas wytworzenia informacji (dla każdego zlecenia)	activities undertaken during the information production stage (of each appointment)

działania podczas zamawiania (dla każdego zlecenia)	activities undertaken during the procurement stage (of each appointment)
działanie	activity
eksploatacja	operation
generowanie	generate
główny plan dostarczania informacji (MIDP)	main information delivery plan MIDP
informacja o projekcie	project information
informacja <i>[w języku angielskim jest tylko w liczbie pojedynczej]</i>	information
informacje - produkt istotnego przetwarzania danych w celu podjęcia decyzji w zarządzaniu	information
kierownictwo i zarządzanie	leadership and governance
klient	client
kluczowy punkt w dostarczaniu informacji	information delivery milestone
kluczowy punkt decyzyjny	key decision point
kod statusu	status code
koniec życia	end of life
kontener informacji	information container
kryteria akceptacji	acceptance criteria
likwidacja	dispose
likwidacja	decommission
łączenie	assemble
macierz odpowiedzialności	responsibility matrix
magazynowanie	store
mobilizacja	mobilization
mobilizowanie	mobilize
model informacyjny	information model
model informacyjny aktywów (AIM)	asset information model AIM
model informacyjny projektu (PIM)	project information model PIM
modelowanie	modelling
modelowanie informacji o obiekcie budowlanym BIM	building information modelling BIM
naprawa	repair
nazwanie	name

norma wieloczęściowa 19650	19650 series
ocena i potrzeba	assessment and need
odczytanie	read
odpowiedzialność, autorytet	responsibility, authority
odzyskanie	retrive
oferta przetargowa	tender response
określanie	specify
plan prac	plan of work
plan prac budowlanych projektu	project plan of work
Plan Wykonania BIM (BEP)	BIM Execution Plan BEP
początek	inception
podprocess - forma zwinięta	collapsed sub-process
podstawowe projektowanie	brief
poziom potrzeby informacyjnej	level of information need
praca równoczesna	to work simultaneosly
proces zamówienia	procurement
procesowanie	process
projekt	project
projektowanie	design
projektowanie i wykonywanie aktywów	delivery phase of the assets
projekty wykonawcze	construction projects
przedstawianie	present
przeglądanie	review
przekazanie do użytkowania	handover
przestrzeń	space
przesyłanie	transmit
realizacja = projektowanie + wykonawstwo	delivery phase
realizacja aktywów budowlanych	delivery of built assets
REALIZACJA PROJEKTU	project delivery
realizacja=projektowanie+wykonywanie	delivery = design + construction
referencje	references
rejestr ryzyka	risk register

rozbiórka	demolition
rozwój modelu informacyjnego przez zespół(y) realizacji (dla każdego zlecenia)	information model progressed by subsequent delivery team(s) (for each appointment)
scalony	federated
utrzymanie / scalanie	federation
serwisowanie	maintenance
sprawdzanie	verification
sprawdzanie i sprawozdawczość	auditing and reporting
szyfrowanie	encrypt
terminowość dostarczania informacji	timing of information delivery
uczestnik	actor
usuwanie	delete
utyliczacja	recycling
użytkowanie = eksploatacja - utrzymanie	operation
użytkownik	operator
wersjonowanie	versioning
wspólne środowisko danych (CDE)	common data environment CDE
współpraca	collaboration
praca zespołowa	collaborative working
współwytworzenie informacji	collaborative production of information
wydolność	capacity
wykonstwo	construction
wyłączenie z użytkowania	decommission
wymagania informacyjne	information requirement
wymaganie informacyjne aktywów (AIR)	asset information requirement AIR
wymaganie informacyjne organizacji (OIR)	organizational information requirement OIR
wymaganie informacyjne projektu (PIR)	project information requirement PIR
wymaganie wymiany informacji (EIR)	exchange information requirement EIR
wymazanie	erase
wymiana	exchange
wymieniać informacje	information exchange
wytworzenie	create

wytyczne	project brief
zadaniowy plan dostarczania informacji TIDP	task information delivery plan TIDP
zakończenie projektowania i wykonywania oraz przekazanie do użytkowania	project close-out (end of delivery phase)
zamawianie	order
zamierzony cel	intended purpose
zamierzony tryb zamówienia	intended procurement route
zapisanie	write
zapytanie przetargowe	invitation to tender
zarządzanie	management
zarządzanie nieruchomością=użytkowanie+utrzymanie	facility management = operation + maintenance
zbycie	disposal
zdarzenie inicjujące	trigger event
zdolność	capability
zespół budowlany	construction team
zespół projektu	project team
zespół zadania	task team
zespół zleceniobiorców	delivery team
zlecenie	appointment
zleceniobiorca	appointed party
zleceniodawca	appointing party
zmienianie	modify